

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA PREVENTIVA
EFECTUADA AL CARRER DE SOLÀ, 2-14, BARCELONA

Data de la intervenció: 18-22 de febrer de 2008.

Codi MUHBA: 030/08

Direcció: Montse Freixa
Mataró, 24 Novembre 2010

ÍNDEX

1. MOTIVACIONS DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
2. METODOLOGIA
3. FITXA TÈCNICA
4. SITUACIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRICA
5. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS
6. TREBALL REALITZAT
7. CONCLUSIÓ
8. BIBLIOGRAFIA
9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

ANNEX

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

1. MOTIVACIONS DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA

La intervenció arqueològica preventiva de la qual tracta la present memòria, s'ha dut a terme arrel de la necessitat per part de l'empresa **FECSA-ENDESA** de realitzar una canalització en rasa de la línia subterrània de la xarxa de Baixa Tensió al carrer De Solà, 2-14, de Barcelona.

L'obra respon al número de llicència FECZE0236528-1 i ha estat realitzada per l'empresa **CAYMA**.

Donat que aquest indret s'inclou en una zona d'interès arqueològic, es va creure oportuna la necessitat d'intervenir-hi arqueològicament, realitzant-se un Projecte (codi MUHBA 030/08) coordinat pel Museu d'Història de Barcelona, de l'Ajuntament de Barcelona, i encarregant-se de l'execució arqueològica a l'empresa **ATICS, S.L.** La direcció tècnica ha estat assumida per l'arqueòloga **Montse Freixa**, i ha comptat amb la supervisió del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de Barcelona.

El treball arqueològic en qüestió ha estat realitzat del 18 al 22 de febrer de 2008.

2. METODOLOGIA

La metodologia emprada, sistemàtica i adequada s'inspira en el mètode de registre utilitzat per E.C. Harris (Harris, 1991).

El mètode de registre estratigràfic s'ha fonamentat en l'ús d'un registre codificat (Unitats Estratigràfiques) de tradició anglosaxona, realitzant-se plantes parcials acotades en tots els nivells físics extrets i la documentació fotogràfica pertinent.

Paral·lelament a aquesta tasca s'ha configurat la documentació planimètrica general, topogràfica i fotogràfica del jaciment.

En el cas de trobar-se material arqueològic es codificaria segons els següents criteris, **030** (Sigles de la intervenció arqueològica) – **08** (any del permís) – **nº de UE** (Unitat Estratigràfica) – **nº inventari** (Número de diferenciació de les peces més significatives).

3. FITXA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Carrer De Solà, 2-14
UBICACIÓ	Districte de Les Corts, Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 427638m. Y: 4582346m. Z: 56'60 m. s. n. m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	18-22 de febrer de 2008
PROMOTOR	FECSA-ENDESA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Montse Freixa Vila

4. SITUACIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRICA

Com ja hem dit a l'apartat anterior, la intervenció arqueològica s'ha realitzat al carrer De Solà núm. 2-14, al districte de Les Corts de Barcelona.

La ciutat de Barcelona es troba dins d'un terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km²), limitada al NW per la serra de Collserola, entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besós. La seva funció capital ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord-Sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besós-Congost-Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalana-Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suara anomenats. El Pla, que des de Collserola va baixant suaument i d'una manera regular, en el punt de contacte entre la Ciutat Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana. Aquest tall va ser aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles, o per a l'economia, instal·lant a les Moles diversos molins aprofitant el sallent. De l'esglaó cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïnals i el corrent litoral.

Aixa doncs, el Pla es pot dividir en tres sectors: El *Pla inclinat*, els *turons arran de mar*, i el *pla de baix*, que correspondria a la zona compresa entre l'esglaó i el mar. En aquest sector hi dominen materials al·luvials més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, dels corrents marins.

Fins la segona meitat del s. XIX la població barcelonina es va concentrà a l'anomenat *Casc Antic*, zona amb gran tradició històrica on l'assentament de l'home es remunta fins a la mateixa prehistòria, amb un neolític cardial que es va assentar a la zona de Sant Pau del Camp; la ciutat romana es troba en el centre del casc antic i de l'època medieval i moderna molts edificis encara resten en peu.

Barcelona, va sorgir de l'expansió medieval com una ciutat que havia arribat als seus límits espacials i que es disposava a ordenar el seu teixit urbà i social.

Les muralles del s. XIII havien resguardat les *viles noves* creades fora del recinte romà i a partir del s. XV Barcelona va protegir amb un tercer tram de muralla els camps de cultiu del raval.

A l'interior del nou perfil urbà, quan la cort s'havia allunyat de les seves portes i el Mediterrani es feia petit davant el comerç atlàntic, la Barcelona consolidada va erigir la ciutat gòtica al voltant de l'estructurat centre geomètric i polític de la Plaça Sant Jaume, mentre apareixia amb força la ciutat artesanal als voltants de Santa maria del Mar que convertiria a la Barcelona de l'època en una ciutat de mercaders, navegants, comerciants i professionals. Es tractava doncs d'una ciutat participativa, corporativa i selectiva. Era la Barcelona dels gremis.

La Plaça Sant Jaume es troba al cim del *mont Tàber*, geològicament és un paleorelleu exhumat en retrocedir gradualment el "graó barceloní"; sobre aquest turó s'ubicà la ciutat romana en època d'August.

Respon a la probable ubicació de l'antic *forum* de la ciutat romana, a la intersecció entre els dos eixos de la ciutat, el *Decumanus* i el *Cardo Maximus*, aquest últim es troba a l'actual carrer de la Llibreteria i al carrer del Call.

El districte que aquí ens ocupa, Les Corts, fou municipi independent des de 1836 però pertanyia eclesiàsticament a la parròquia de Sarrià. Encara que a efectes civils tenia terme propi, no va aconseguir parròquia fins el segle passat.

Les Corts actual ha recuperat l'antiga partida de Pedralbes i els terrenys entre la Travessera i l'avinguda de Madrid, però ha perdut els terrenys a llevant de la carretera de Sarrià (que han passat a Sarrià) i els que formen part de l'Eixample de Cerdà (Can Batlló, dins l'antiga partida de l'Olivera Rodona).

Des d'un punt de vista geològic, aquesta zona està assentada sobre una plana quaternària formada per tres tipus de dipòsits que es coneix com a *Tricycle*: argiles vermelles; llims groguencs formats durant períodes freds i secs; i un nivell format per la forta evaporació de l'aigua com a conseqüència d'un clima càlid i sec. Aquesta alternança estratigràfica demostra que es va repetir un cicle climàtic que portà d'una situació quasi tropical a una altra semidesèrtica.

El seu clima suau i temperat va convertir Les Corts en lloc d'estiueig de l'aristocràcia barcelonina. A les darreries del segle XIX s'hi van establir nombroses cases de convalescència i centres assistencials i hospitalaris.

La qualitat de les terres i l'aigua de les rieres que davallen de Sant Pere Màrtir (i posteriorment la de les mines que els propietaris van construir per tot el terme) van ser el motor del desenvolupament dels dos sectors econòmics de les Corts: els forns de teula i calç (les bòbiles) i el conreu de la terra.

Els primitius forns de teula dels masos es van transformar durant el segle XIX en rajolereries. L'agricultura de tipus mediterrani, basada durant segles en el conreu intensiu de la vinya, l'olivera i els cereals,

va anar sent substituïda a poc a poc pel conreu intensiu d'horta coincidint amb la parcel·lació dels grans masos.

Les primeres referències al lloc de les Corts les trobem en un document de l'any 1066 copiat al cartulari de Sant Cugat del Vallès.

A les Corts, en època romana la vida s'organitzava al voltant de les *vil·les*, "corts" deriva de la paraula llatina *cohors-cohortis* que significa "terrenys i cases rústiques". Posteriorment, els masos medievals van acomplir la mateixa funció.

Les vies principals que travessaven la Barcelona romana eren el *cardus* i el *decumanus*, però altres vies secundàries creuaven el Pla. Una d'aquestes era la *Travessera*, l'estructura de la qual s'ha perpetuat en les actuals travesseres de les Corts i Gràcia. En època medieval rebé altres denominacions com *via Francisca* o *via Mulnera* en el seu pas per les Corts. Però els establiments documentats arqueològicament s'allunyen d'aquest camí principal, la seva funció primordial era, sens dubte, el conreu de cereals i el de la vinya, productes per al consum de la ciutat.

Un altre vial partia de la porta oest de la muralla i es dirigia cap el nucli de les Corts: la *Travessera Vella*, que en el tram final coincideix amb l'actual carrer Marquès de Sentmenat. Aquí s'hi bastiran casals i masies durant l'edat mitjana, però no comptem amb troballes arqueològiques que ens demostrin la presència d'hàbitat romà.

Per últim, una tercera via limitaria el terme de les Corts per la seva banda nord, la *strata superiore*, via local que no tenia el caràcter de carretera sòlidament construïda segons les normes oficials romanes, però que es perpetuarà durant l'edat mitjana per unir les parròquies que s'hi establiran, des d'Horta fins a Sarrià, i serà coneguda posteriorment per la carretera dels Fogars.

Entre final del segle X i començament del segle XI, alguns particulars bastiran torres de defensa. D'aquests monuments encara

es conserven algunes restes, no obstant dels primers segles de l'edat mitjana no ens ha arribat cap testimoni.

El territori de les Corts durant l'edat mitjana tenia una extensió considerable, per contra, la seva població era reduïda.

Les Corts oferia algunes singularitats respecte dels pobles del pla de Barcelona: d'una banda depenia directament de la batllia reial de Barcelona, que disposava d'un batlle local a les Corts encarregat d'administrar justícia civil i criminal; d'una altra mantenia les franqueses segons les quals els seus habitants no havien de pagar impostos per entrar i vendre vi i cereals a Barcelona.

Malgrat això, les Corts no tenia parròquia pròpia; juntament amb la vila de Sarrià formava part de Sant Vicenç de Sarrià, al consell de la qual disposava, però, de representants diferenciats.

La doble dependència, civil i eclesiàstica, perdurarà fins al Decret de Nova Planta (1716), a partir del qual les Corts va participar amb un representant dins del consell de la vila de Sarrià. Tanmateix, el canvi més significatiu no es produirà fins que no es converteix en municipi independent; el 1823, en un primer intent, i el 1836 de forma definitiva. Aquesta independència acabarà el 1897 amb l'annexió a Barcelona. Les Corts no va aconseguir parròquia fins ben entrat, però, el segle XIX.

És en aquest segle que les Corts multiplica la seva població quasi per vint, quan es va iniciar la urbanització del territori, però el caràcter rural no es va perdre fins ben entrat el segle XX. La pressió demogràfica del centre de Barcelona va afavorir la requalificació del sòl rústic en sòl urbà i va condicionar la parcel·lació dels antics camps de conreu en solars per edificar.

5. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

Segons la informació extreta de la consulta al Centre de Documentació del Museu d'Història de Barcelona, a prop del carrer De Solà (Barcelona) trobem diverses intervencions arqueològiques amb resultats diferents.

Al 1981-1982, el MHCB Servei d'Arqueologia realitza, mitjançant Josep Oriol Granados, una intervenció arqueològica al jaciment de Can Batllori trobant restes d'una vil·la romana; al 2001 l'empresa ARQUEOCAT (BERMÚDEZ, X i SALES, J 2001) troben 1 mur que formava part de la fonamentació d'un edifici del segle XIX, al seguiment arqueològic de les obres a la Travessera de les Corts 245-247 cantonada carrer Galileu 304 de Barcelona; un any després l'empresa ATICS (RÍO, M 2002) també realitza una intervenció preventiva al carrer Travessera de les Corts 245 en la qual el resultat de troballes arqueològiques dona negatiu; el 4 d'abril de 2005 l'empresa ATICS (RAMOS, J 2005) efectua una intervenció al carrer Loreto 31-45, malgrat que en aquest lloc hi havia hagut l'edifici històric del mas de Can Ferrer de la Creueta (documentat al 1670, reconstruït el 1738 i enderrocat als anys 60 del segle XX), no es van trobar evidències arqueològiques a causa de les dimensions i la profunditat (70 cm) de la rasa; al mateix any i la mateixa empresa ATICS (MATAS, O 2005) realitzen un altre seguiment arqueològic a la Travessera de les Corts, 60B-68 i 63-129, on els resultats tornen a ser negatius; al 2009 i com a últim seguiment que tenim de referència, es realitza una intervenció per part de l'empresa ARQUEOCIÈNCIA (ACHÓN, O 2009) al carrer Comandant Benítez, Travessera de les Corts (Jardins Bacardí), i on el resultat torna a ser negatiu.

6. TREBALL REALITZAT

El dia 15 de febrer de 2008 s'inicien els treballs per tal de dur a terme la canalització en rasa de la línia subterrània en xarxa al carrer De Solà, núm. 2-6, de la ciutat de Barcelona; però la presència de l'arqueòloga directora per tal de controlar la intervenció no hi és fins el dia 18 de febrer de 2008 ja que l'obra es comença abans de temps i sense previ avís.

Segons el projecte d'obra presentat al MUHBA, es preveia l'obertura d'una rasa de 40 metres de llargada, per 0,80 d'amplada i 0'80 de fondària.

Aquesta rasa s'ha denominat amb el núm. 100, mentre que les diferents UE documentades s'han anat numerant a partir del núm. 101, correlativament.

D'aquesta manera es va procedir a l'obertura del subsòl, amb martell compressor, inicialment, i amb pic posteriorment. El primer nivell documentat (UE. 101) ha estat el paviment modern del carrer, format per lloses de formigó de 40x40x5 cm., a més de la seva preparació de formigó (UE 102), la potència de la qual oscil·lava uns 10 cm. Per sota d'aquest paviment es va documentar un nou estrat (UE 103), format per sauló barrejat amb material constructiu, que sol ser el sediment utilitzat habitualment per al farciment de les rases realitzades per la instal·lació de serveis; tot aquest sediment es va anar traient de forma manual, amb pic i pala, fins arribar a la fondària necessària, els 80 cm.

Un cop oberta la rasa, es va procedir a col·locar els cables de la línia subterrània, i tornant a tancar la rasa.

Així doncs, sense cap incidència a destacar, es van donar per acabats els treballs a que fa referència aquesta memòria el 18 de febrer de 2008.

7. CONCLUSIÓ

El resultat de la intervenció al carrer De Solà, núm. 2-14, amb el codi MUHBA 030/08 constata la inexistència de restes arqueològiques a la zona afectada, i per tant podem parlar de resultats negatius.

L'estratigrafia que s'ha pogut documentar ha consistit en una seqüència contemporània formada per una capa de lloses de 5 cm que formen el paviment del carrer i que cobreix a una capa de preparació de formigó de 10 cm. Per sota d'aquesta capa de formigó ha aparegut sauló barrejat amb argiles i material constructiu, que cobria serveis moderns (cables d'aigua, gas, electricitat), amb 80 cm de profunditat.

Afirmem que no s'ha observat l'existència de cap estructura o resta arqueològica de cap mena, i tampoc s'ha trobat cap tipus de material arqueològic.

L'escassa profunditat de les rases realitzades (amb un màxim de 80 cm), ha impedit documentar les cotes inferiors, per la qual cosa no es pot descartar que hi hagi restes arqueològiques per sota d'aquestes.

8. BIBLIOGRAFIA

- **AAVV.:** *QUARHIS 2*. Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Barcelona 2006.
- **AAVV.:** "Sants, Montjuïc, Les Corts, Sarrià i Sant Gervasi". Els barris de Barcelona, vol. II. Enciclopèdia Catalana. Barcelona 1988.
- **ACHÓN, O.:** *Memòria de la intervenció arqueològica al carrer Comandant Benítez, Travessera de les Corts (Jardins Bacardí) de Barcelona*. Barcelona 2009.
- **CIRICI, A:** *Barcelona pam a pam*. Editorial Teide. Barcelona 1976.
- **DDAA:** *Els Barris de Barcelona*. Volum 1. Ciutat Vella i l'Eixample. Enciclopedia Catalana. Barcelona 1999.
- **GRANADOS, J.O.:** *Intervenció arqueològica al jaciment de Can Batllori, Les Corts*. Barcelona 1981-1982
- **HARRIS, C.:** *Principios de estratigrafia: manual de excavación arqueológica*. Editorial Crítica. Barcelona 1991
- **MATAS,O.:** *Memòria de la intervenció arqueològica a La Travessera de Les Corts, 60 B-68 i 63-129*. Barcelona 2005
- **RAMOS,J.:** *Memòria de la intervenció arqueològica al carrer Loreto núm. 31-45*. Barcelona 2005
- **RIO, M.:** *Memòria de la intervenció arqueològica preventiva (control arqueològic) efectuada a Travessera de Les Corts, 245. Districte de Les Corts, Barcelona (novembre 2002). 128/02. Memòria d'excavació inèdita. Àrea de Coneixement i Recerca del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya*. Barcelona 2005

- **SALES, J.; BERMÚDEZ, X.:** *Memòria de la intervenció arqueològica a Travessera de Les Corts 245-247, cantonada Galileu. Memòria d'excavació inèdita. Àrea de Coneixement i Recerca del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.* Barcelona 2001

9. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE: 101	
INTERVENCIÓ: C/ De Solà 2-14		Codi MUHBA: 030/08		Cronologia: S.XX
DEFINICIÓ :	Paviment actual del carrer.			
DESCRIPCIÓ :	Lloses de 40x40 cm. Cota inicial: 56, 60 m.s.n.m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a 102, 103		Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE: 102	
INTERVENCIÓ: C/ De Solà 2-14		Codi MUHBA: 030/08		Cronologia: S.XX
DEFINICIÓ :	Preparació del paviment actual del carrer. Cota inicial: 56, 55 m.s.n.m.			
DESCRIPCIÓ :	Preparació del formigó.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a 103		Es cobert per 101	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE: 103		
INTERVENCIÓ: C/ De Solà 2-14		Codi MUHBA: 030/08	Cronologia: S.XX		
DEFINICIÓ :	Estrat				
DESCRIPCIÓ :	Estrat format per sauló estèril (argila-les i material constructiu. Cota inicial: 56, 45 m.s.n.m. Cota inicial: 55, 80 m.s.n.m.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per	101, 102	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

ANNEX

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

Foto 1. Rasa al c/ De Solà núm 2-6.

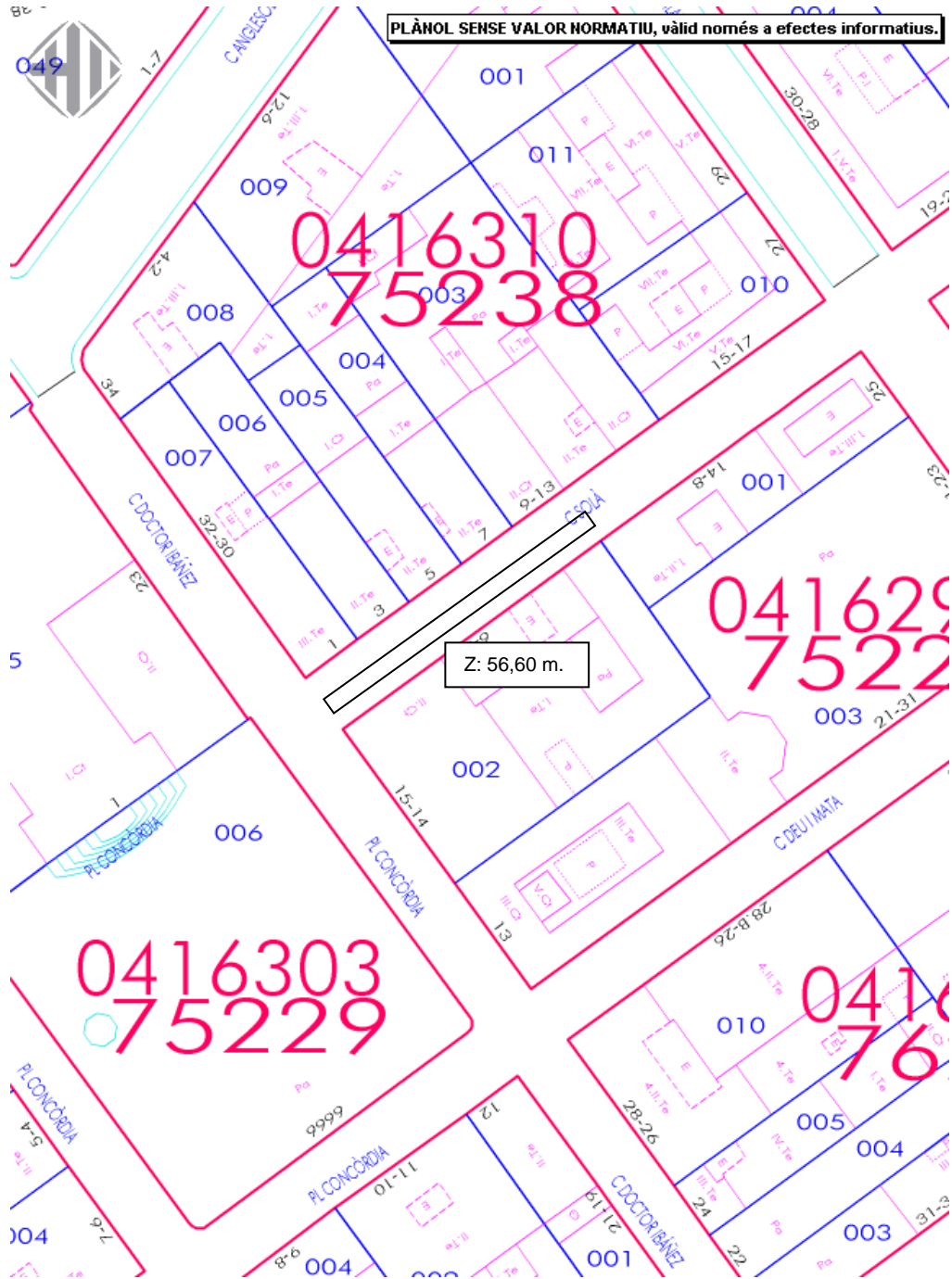

Foto 2. Tram de la rasa ja rebaixada totalment.

Foto 3. Seqüència estratigràfica.

DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

RASA